

Асоціація підтримки та розвитку об'єднань
співвласників багатоквартирних будинків та органів
самоорганізації населення

АСОЦІАЦІЯ
СПРИЯННЯ
САМООРГАНІЗАЦІЇ
НАСЕЛЕННЯ

СТАТУТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ТА ОСНОВА УПРАВЛІННЯ

РОЗРОБКА ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ СТАТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Методичні рекомендації

Стаття 19 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає:

1. З метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування представницький орган місцевого самоврядування на основі Конституції України та в межах цього Закону **може прийняти** статут територіальної громади села, селища, міста.
2. Статут територіальної громади підлягає **державній реєстрації** в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань.
3. Підставою для відмови в державній реєстрації статуту територіальної громади може бути його невідповідність Конституції та законам України. Відмова в реєстрації статуту територіальної громади може бути оскаржена **в судовому порядку**.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ СТАТУТНОГО ПРОЦЕСУ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» є ряд статей, в яких прямо зазначається, що те чи інше питання має регулюватись не тільки законом, а й **Статутом** територіальної громади. Зокрема: ст. 8 «Загальні збори», ст. 9 «Місцеві ініціативи», ст. 13 «Громадські слухання», ст. 10 «Ради – представницькі органи місцевого самоврядування».

Тобто, Статут територіальної громади є важливою нормативною умовою функціонування територіальної громади та органів місцевого самоврядування. Його прийняття дає можливість ліквідувати існуючі прогалини у регламентації питань місцевого самоврядування, деталізувати усі можливі форми участі жителів громади у вирішенні питань місцевого значення.

Особливої актуальності набуває Статут територіальної громади в умовах функціонування об'єднаних територіальних громад. Він надає можливість правовими методами залучити мешканців периферійних громад до процесів формування та реалізації місцевої політики, визначає правові методи взаємодії членів територіальної громади та органів місцевої влади, допомагає формуванню свідомих та відповідальних мешканців об'єднаної громади, сприяє сталому місцевому розвитку.

СТАТУТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ

1. Чи потрібен узагалі і навіщо потрібен Статут територіальної громади?

Відповідь має бути однозначною: так, Статут потрібен. Насамперед, із огляду на те, що його прийняття дасть можливість чітко визначити оптимальний і справедливий шлях вирішення питань організації місцевого самоврядування в Україні. Зокрема, Статут значною мірою сприятиме процесу формування територіальної громади як спільноти мешканців населеного пункту, об'єднаних необхідністю спільно вирішувати свої життєві питання.

2. Хто має брати участь у розробці і прийнятті проекту Статуту територіальної громади?

Ураховуючи, що Статут територіальної громади є складним нормативно-правовим актом, вважаємо, що до його розробки, мають залучатися **науковці і практики-управлінці**, які є спеціалістами в галузі місцевого самоврядування.

Враховуючи, що кожна територіальна громада є унікальним явищем, у розробці її «малої конституції» обов'язково мають брати участь представники **усіх зацікавлених сторін** територіальної громади (депутати місцевих рад, працівники бюджетної сфери, фермери, представники громадського сектору, які не лише добре знають специфіку місцевого життя, історичні, культурні, етнонаціональні та конфесійні особливості і традиції своєї громади, а які мають необхідну освіту – юридичну, економічну, соціологічну і досвід у сфері управління.

Коло суб'єктів статутного процесу може включати:

- Мешканців – представників територіальної громади, які володіють виборчим правом на місцевих виборах;
- Представників громадських об'єднань, що зареєстровані і діють на даній території;
- Представників органів самоорганізації населення;
- Представники органів місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови.

3. Яка юридична сила Статуту територіальної громади

Статут територіальної громади як основний локальний нормативно-правовий акт, з яким співвідносяться й інші акти, рішення і дії місцевого самоврядування, має найвищу юридичну силу серед актів, що видаються в системі місцевого самоврядування.

В Статуті слід **конкретизувати** основні законодавчі норми, які стосуються компетенції місцевого самоврядування, а у разі крайньої необхідності – цитувати і власне статті законів, щоб той, хто звертається до тексту Статуту, не був змушений займатися пошуком інших нормативних актів. Водночас, Статут не має бути перевантаженим нормативним матеріалом, перетворюватись на звід усіх норм про місцеве самоврядування.

ПРАВОВА ОСНОВА СТАТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

В основі норм та положень Статуту лежать: Конституція України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про органи самоорганізації населення», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про місцеві вибори» та інших загальних і спеціальних законів.

Важливою нормативною умовою функціонування територіальної громади та органів місцевого самоврядування, є правові акти, прийняті в системі місцевого самоврядування. Це регламент місцевої ради, рішення місцевої ради, розпорядження міського, сільського, селищного голови тощо.

В Статуті мають бути сформульовані основні вимоги, яким мають відповідати вказані локальні НПА, а також закріплено демократичний процес їхньої розробки, ухвалення і застосування.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗРОБКИ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ СТАТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Виходячи із накопиченого досвіду, рекомендується процес створення та затвердження Статуту територіальної громади здійснювати **поетапно**. Статутний процес може включати такі **етапи**:

1. Видання **розворядження** міського, сільського, селищного голови про створення Робочої групи із числа депутатів, громадських активістів та інших зазначених вище осіб (*зразок наведений нижче*).
2. Вивчення наявного досвіду розробки та ухвалення статутів у других територіальних громадах, розробка та узгодження в межах Робочої групи концепції Статуту.
3. Розробка проекту Статуту територіальної громади.
4. Проведення фахової експертизи проекту Статуту, внесення необхідних коректив.
5. Проведення громадських обговорень/громадських слухань проекту Статуту територіальної громади.

Громадське та фахове обговорення проводиться у формі громадських слухань, круглих столів, науково-практичних семінарів та конференцій, громадських слухань, розгляду індивідуальних і колективних звернень за широкою участю ЗМІ та в інших формах, які дозволяють усім бажаючим висловити свою думку щодо проекту Статуту у цілому та його окремих положень. Передбачається утворення та модерування Інтернет-сторінки, висвітлення статутного процесу у соцмережах.

6. Винесення доопрацьованого за необхідності проекту Статуту на розгляд профільної та інших постійних комісій міської, сільської, селищної ради. Цей етап може передбачати необхідність науково-експертного консультування.
7. Участь представників робочої групи та інших зацікавлених осіб у процесі обговорення проекту Статуту на пленарних засіданнях місцевої ради. Затвердження проекту Статуту територіальної громади радою (*проект рішення наведений нижче*).
8. Реєстрація Статуту територіальної громади державними органами юстиції.

ГОЛОВА
Р О З П О Р Я Д Ж Е Н Н Я

_____ р. _____ № _____

Про напрацювання проекту Статуту
територіальної громади

З метою створення найбільш сприятливих умов для подальшого розвитку _____ територіальної громади, визначення правових та організаційних основ для максимально широкої участі територіальної громади в управлінні місцевими справами, налагодження конструктивної взаємодії між владними, громадськими та приватними інститутами суспільства з урахуванням накопиченого досвіду та історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування на території _____ ради, керуючись статтею 19 та пунктом 20 частини 3 статті 42 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”,

1. Утворити робочу групу з напрацювання проекту Статуту _____ територіальної громади у зазначеному складі (додаток 1).
2. Затвердити календарний план розробки та публічного обговорення розробленого проекту Статуту (додаток 2).
3. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за _____.

Додаток 1

**До складу робочої групи з напрацювання проекту
Статуту _____ територіальної громади включити:**

1. Прізвище, ім'я, по батькові – посада/рід занять

Додаток 2

Календарний план розробки та публічного обговорення
проекту Статуту _____ територіальної громади

№ п/н	Термін діяльності	Діяльність робочої групи
1.	/місяць/ ____ р.	Діяльність робочої групи із напрацювання проекту Статуту. 1. Затвердження Положення про діяльність робочої групи 2. Проведення засідань робочої групи
2.	/місяць/ ____ р.	Проведення громадських слухань для обговорення розробленого проекту Статуту територіальної громади Висвітлення тексту проекту Статуту на сайті місцевої ради
3.	/місяць/ ____ р.	Розгляд напрацьованого проекту Статуту на сесії відповідної ради.

**Про затвердження Статуту
територіальної громади _____**

Відповідно до статті 19, пункту 48 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», рішення _____ ради від _____ р. №
_____ «_____», з метою створення необхідних умов
для повної реалізації членами територіальної громади _____ прав на участь в
здійсненні місцевого самоврядування, _____ рада

В И Р И Ш И Л А:

1. Затвердити Статут територіальної громади _____ (додається).
2. Юридичному департаменту _____ ради:
 - 2.1. Подати Статут територіальної громади _____ на державну реєстрацію до органів юстиції відповідно до чинного законодавства.
 - 2.2. До _____ р. внести пропозиції щодо приведення нормативно-правових актів _____ ради у відповідність до Статуту територіальної громади _____.
 - 2.3. Провести заходи з відстеження результативності цього рішення.
3. Виконавчому комітету _____ до _____ р. привести власні нормативно-правові акти у відповідність до Статуту територіальної громади _____.
4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на _____.

_____ голова

/ _____ /

НОВАЦІЇ ЩОДО РЕЄСТРАЦІЇ СТАТУТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

(за матеріалами ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»)

Нещодавно Кабінетом Міністрів України були **внесені зміни** до Положення про державну реєстрацію статутів територіальних громад¹. З урахуванням цих змін наведемо **основні положення** щодо реєстрації статутів територіальних громад, які потрібно знати:

1. Реєстрацію статутів територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюють відповідні **Головні територіальні управління юстиції**, а Статуту територіальної громади міста Києва – **Мін'юст**.
2. Прийняття та видача необхідних документів здійснюється **через центри надання адміністративних послуг**.
3. **Необхідні документи** для реєстрації Статуту територіальної громади:
 - заява про реєстрацію Статуту територіальної громади, яка подається відповідно до встановленого Мін'юстом зразка, яка оформлюється на бланку сільської, селищної, міської ради із зазначенням відповідних вихідних реквізитів;
 - Статут територіальної громади села, селища, міста у двох примірниках;
 - рішення міської, сільської, селищної ради про затвердження Статуту;
 - протокол пленарного засідання ради, на якому прийнято рішення про реєстрацію Статуту.
4. Заява про реєстрацію Статуту **розглядається в місячний строк** і у разі прийняття рішення про реєстрацію Статуту **видається свідоцтво про державну реєстрацію Статуту територіальної громади**.
5. **Реєстрація змін** до Статуту здійснюється в порядку, передбаченому для реєстрації Статуту.
6. **Рішення про відмову** в реєстрації Статуту може бути оскаржено в судовому порядку.
7. Відомості про реєстрацію Статуту орган, що її здійснив, в **десятиденний термін** подає відповідному органу державної статистики.
8. Територіальні громади **звільнені від сплати** за ці адміністративні послуги.

¹ Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова КМУ від 23.08.2016 № 553. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/553-2016-%D0%BF>

РЕКОМЕНДОВАНІ ПОЗИЦІЇ ЗМІСТУ СТАТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ: статут – основний локальний нормативно-правовий акт територіальної громади; загальна характеристика територіальної громади та його території; історичні, культурні та етнічні особливості територіальної громади; соціально-економічні особливості територіальної громади; територія та адміністративно-територіальний устрій територіальної громади; найменування та перейменування територіальних об'єктів територіальної громади

ГЛАВА 2. ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА: склад територіальної громади; засади діяльності територіальної громади

ГЛАВА 3. ОСНОВНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: поняття місцевого самоврядування; система місцевого самоврядування; відкритість і прозорість у діяльності органів місцевого самоврядування; акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування; тлумачення актів органів місцевого самоврядування; підзвітність та підконтрольність органів та посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування; етичний кодекс службовця місцевого самоврядування; етика поведінки депутатів місцевої ради; подолання конфлікту інтересів.

ГЛАВА 4. УЧАСТЬ ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗДІЙСНЕННІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: форми безпосередньої участі членів територіальної громади у місцевому самоврядуванні; участь членів територіальної громади у місцевому самоврядуванні через створення і діяльність органів самоорганізації населення; місцевий референдум; консультативне опитування членів територіальної громади; загальні збори (конференції) членів територіальної громади; місцеві ініціативи; громадські слухання; громадська експертиза; звернення (петиції) членів територіальної громади; порядок проведення масових вуличних заходів; громадські ради та інші консультативно-дорадчі органи; участь членів територіальної громади у роботі колегіальних органів місцевого самоврядування; особиста участь членів територіальної громади в обговоренні питань місцевого життя; інші форми участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування.

ГЛАВА 5. ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: місцева рада – представницький орган місцевого самоврядування; завдання, функції та повноваження місцевої ради; розпорядча і нормотворча діяльність місцевої ради; голова територіальної громади; зупинення головою місцевої ради дії прийнятого рішення місцевої ради; порядок проведення щорічних відкритих звітів голови територіальної громади перед громадою; підзвітність та підконтрольність місцевої ради; відкритість діяльності місцевої ради та її органів; депутат місцевої ради – представник інтересів територіальної громади; сесія місцевої ради; постійні комісії місцевої ради; тимчасові контрольні комісії місцевої ради; депутатські групи та фракції місцевої ради; секретар місцевої ради; регламент місцевої ради; порядок делегування повноважень місцевої радою.

ГЛАВА 6. ВИКОНАВЧІ ОРГАНИ МІСЦЕВОЇ РАДИ: види виконавчих органів місцевої ради; завдання, функції та повноваження виконавчих органів місцевої ради; обов'язки виконавчих органів місцевої ради; виконавчий комітет місцевої ради; взаємодія виконавчих органів місцевої ради між собою, з місцевою радою та головою територіальної громади; офіційний веб-сайт міста, села, селища.

ГЛАВА 7. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: принципи сталого розвитку територіальної громади; система сталого розвитку територіальної громади; генеральний план розвитку територіальної громади; стратегія сталого розвитку територіальної громади; програма соціально-економічного і культурного розвитку та інші програми розвитку територіальної громади; механізми виявлення та розв'язання пріоритетних соціальних проблем у територіальній громаді.

ГЛАВА 8. ФІНАНСОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: фінансово-матеріальна основа місцевого самоврядування; фінансові ресурси місцевої громади; планування місцевих фінансових ресурсів; земля територіальної громади; комунальні підприємства; управління об'єктами права комунальної власності; захист права комунальної власності; бюджетна політика територіальної громади; бюджетний процес у територіальній громаді; проект бюджету територіальної громади; ухвалення бюджету та контроль за його виконанням; відповідальність за порушення бюджетного процесу; місцеві податки і збори; соціальне замовлення

ГЛАВА 9. СИМВОЛІКА ТА АТРИБУТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: символіка територіальної громади; пам'ятні дати в житті територіальної громади; почесні звання територіальної громади; почесні нагороди та відзнаки в територіальній громаді.

ГЛАВА 10. ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ, РЕЄСТРАЦІЇ ТА ДІЇ СТАТУТУ: порядок прийняття та реєстрації Статуту; порядок внесення змін та доповнень до Статуту; тлумачення норм Статуту; контроль за виконанням Статуту

ГЛАВА 11. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ: прикінцеві положення; переходні положення

ВИЗНАЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПРЯМОЇ ДЕМОКРАТІЇ У СТАТУТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

З огляду на те, що у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» є ряд статей, в яких прямо зазначається, що те чи інше питання має регулюватись не тільки законом, а й **статутом** територіальної громади то саме Статут є важливою нормативною умовою функціонування територіальної громади та органів місцевого самоврядування.

Проте, важливо пам'ятати, що Статут може вміщати лише ключові умови та норми реалізації будь якого інструменту прямої демократії. Деталізація, зразки документів та роз'яснення можуть бути викладені в окремих документах – Положеннях, що затверджуються радою та уточнюють, деталізують, розкривають покрокові процедури взаємодії влади та громади у процесі реалізації можливостей громадської участі.

Розглянемо окремі інструменти прямої демократії, котрі визначає Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»:

Загальні збори громадян

ст. 8. «Загальні збори громадян» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

1. Загальні збори громадян за місцем проживання є формою їх безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення.
2. Рішення загальних зборів громадян **враховуються** органами місцевого самоврядування в їх діяльності.
3. Порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання визначається законом та статутом територіальної громади.

Коментарі та роз'яснення:

1. **Як форма прямої демократії**, загальні збори виступають тоді, коли вони скликаються з метою обговорення та вирішення важливих питань місцевого значення, наприклад, для ініціювання створення та обрання органу самоорганізації населення. У цих випадках загальні збори забезпечують колективне прийняття рішень, а їх перевага перед іншими формами прямої демократії полягає в тому, що в їх організаційних рамках об'єднується спільне обговорення проблеми, колективний пошук рішення та його прийняття на основі певного компромісу.
2. Рішення загальних зборів громадян підлягають **обов'язковому врахуванню** органами місцевого самоврядування в їх діяльності.
3. Питання порядку проведення загальних зборів громадян за місцем проживання також регулює **Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні**, котре затверджене постановою Верховної Ради України від 17 грудня 1993 року. Проте відповідно ст. 146 Конституції України питання організації місцевого самоврядування визначається законом. Зазначена постанова була прийнята Верховною Радою України до прийняття Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Конституції України, таким чином діє виключно у частині, що не суперечить Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Важливо знати:

1. Загальні збори громадян скликаються за місцем проживання громадян (**села, селища, мікрорайону, житлового комплексу, вулиці, кварталу, будинку та іншого територіального утворення**) для обговорення найважливіших питань місцевого життя.
2. У роботі зборів мають право брати участь громадяни, які досягли 18 років і постійно проживають на відповідній території. У роботі зборів також можуть брати участь депутати рад, представники державних органів, трудових колективів, об'єднань громадян.
3. У зборах **не беруть** участі громадяни, визнані судом недієздатними, особи, яких утримують в місцях позбавлення волі, а також особи, які знаходяться за рішенням суду в місцях примусового лікування.

4. Збори скликаються в міру необхідності, але не менш як один раз на рік і є правомочними за наявності на них більше половини громадян, які проживають на відповідній території і мають право брати участь у зборах.

5. Рішення зборів, прийняті в межах чинного законодавства, є обов'язковими для виконання органами самоорганізації населення, об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків, усіма громадянами, які проживають на відповідній території.

6. У випадках, коли скликання загальних зборів пов'язане з певними організаційними складнощами, можуть скликатися конференції. Обрання делегатів конференції здійснюється на відповідних загальних зборах, що передують конференції та проводяться в межах дрібніших частин міста (району міста, мікрорайону; кварталу чи вулиці; будинку (декількох будинків), чи інших частин міста), селища з оформленням відповідних протоколів. Рівні представництва мають бути визначені органом місцевого самоврядування у Статуті або/та Положенні про загальні збори (конференції) за місцем проживання або ж органом самоорганізації населення.

7. Оскільки загальні збори першочергово є формою участі членів громади, а Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні є давно застарілим та має суперечності із діючим законодавством, місцеві ради повинні максимально роз'яснити та спростити умови ініціювання та скликання загальних зборів (конференцій) безпосередньо громадянами у Статуті територіальної громади та деталізувати процедури у Положенні про загальні збори (конференції) членів територіальної громади.

Положення має врегульовувати:

- територію проведення загальних зборів (конференціях);
- права членів територіальної громади щодо участі у загальних зборах (конференціях);
- повноваження загальних зборів (конференцій);
- порядок та ініціаторів скликання загальних зборів (конференцій);
- процедуру підготовки до проведення загальних зборів (конференцій);
- порядок інформування членів територіальної громади про проведення загальних зборів (конференцій);
- порядок скликання конференцій та квоти представництва на конференціях членів територіальної громади;
- порядок проведення загальних зборів (конференцій);
- порядок оформлення та врахування рішень загальних зборів (конференцій);
- правові наслідки дії чи бездіяльності службових та посадових осіб, котрі можуть бути оскаржені членами територіальної громади при використанні загальних зборів (конференцій), як інструменту прямої демократії;
- інше.

Крім інформації, що визначена вище Положення про загальні збори (конференції) може містити зразки документів, необхідних для безперешкодного ініціювання та проведення загальних зборів, зокрема: протоколи, повідомлення про проведення загальних зборів, списки учасників загальних зборів і т.п.

Місцеві ініціативи

ст. 9. «*Місцеві ініціативи*» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

1. Члени територіальної громади **мають право ініціювати розгляд у раді** (в порядку місцевої ініціативи) **будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.**
2. Порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади з урахуванням вимог [Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"](#).
3. Місцева ініціатива, внесена на розгляд ради у встановленому порядку, підлягає **обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів ініціативної групи** з питань місцевої ініціативи.
4. Рішення ради, прийняте з питання, внесеної на її розгляд шляхом місцевої ініціативи, обнародується в порядку, встановленому представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Коментарі та роз'яснення:

1. Закон напряму не визначає порядку реалізації права на місцеву ініціативу членами територіальної громади.
2. Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону, порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради може визначатися представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади. Таким чином, відповідний порядок має бути урегульований Статутом територіальної громади та через ухвалення місцевими радами окремого Положення «Про місцеву ініціативу».
3. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», право на ініціювання розгляду у раді (у порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування мають члени територіальної громади.
4. Місцева ініціатива, подана у встановленому порядку до відповідної ради та відповідає всім передбаченим вимогам, підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні місцевої ради за обов'язкової участі членів територіальної громади. В разі коли місцева ініціатива не розглядається на засіданні місцевої ради – це порушення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Місцева ініціатива, внесена у встановленому порядку, повинна бути внесена на розгляд сесії ради відповідно до вимог регламенту для ухвалення відповідного рішення.

Важливо знати:

1. Наведена стаття 9 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» розвиває положення Конституції України, котрі декларують право територіальної громади здійснювати місцеве самоврядування як через обрані органи, так і безпосередньо. **Важливість цієї статті полягає в тому, що вона дає право територіальній громаді ініціювати розгляд у місцевій раді будь-якого питання, що відноситься до її компетенції та яке є важливим для громади.**
2. Статут територіальної громади та відповідне Положення має вирішувати забезпечення нормативного регулювання всіх етапів реалізації місцевої ініціативи в інтересах як реалізації самого права, так і недопущення використання цього права на шкоду територіальної громади.

Положення має врегульовувати:

- предмет місцевої ініціативи;
- ініціатори внесення місцевої ініціативи;
- порядок подання місцевої ініціативи;
- порядок реєстрації місцевої ініціативи;
- порядок підготовки та розгляду місцевої ініціативи на засіданні місцевої ради;
- порядок прийняття рішення з питань місцевої ініціативи;
- правові наслідки дії чи бездіяльності службових та посадових осіб, котрі можуть бути оскаржені;
- Інше.

Крім інформації, що визначена вище Положення про місцеві ініціативи має містити зразки документів, необхідних для безперешкодного використання цього інструменту.

Громадські слухання

ст. 13. «Громадські слухання» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

1. Територіальна громада має право проводити громадські слухання - зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування.
2. Громадські слухання проводяться не рідше одного разу на рік.
3. Пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, підлягають обов'язковому **розгляду** органами місцевого самоврядування.
4. Порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади.

Коментарі та роз'яснення:

1. Громадські слухання є формою безпосередньої участі членів територіальної громади в здійсненні місцевого самоврядування.
2. Пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, підлягають **обов'язковому розгляду** органами місцевого самоврядування.
3. На законодавчому рівні встановлюється періодичність проведення громадських слухань - не рідше одного разу на рік.
4. Громадські слухання можуть носити *обов'язковий характер*, коли їхнє проведення передбачене певним актом законодавства.
5. Ефективність правового регулювання, якість норм і процедур прямо впливають на дієвість інструменту громадських слухань.
6. Усі права та обов'язки мають бути чітко прописані. Кожному праву члена територіальної громади має відповідати відповідний обов'язок представників органів місцевого самоврядування, і навпаки.
7. Не варто плутати поняття «громадських слухань» та «громадських обговорень». Це різні за формою, змістом та правовими наслідками процедури.

Важливо знати:

1. Порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади. На локальному рівні насамперед має бути врегульовано порядок ініціювання, підготовки і проведення громадських слухань. Окрім має визначатися порядок розгляду органами місцевого самоврядування пропозицій, які вносяться за результатами громадських слухань.
2. У Статуті важливо навести ключові норми підготовки, проведення та розгляду пропозицій громадських слухань, а процедури реалізації цих норм врегулювати окремим Положенням, яке не є складовою Статуту, але розроблене у повній відповідності до нього.

Положення має врегульовувати:

- предмет громадських слухань;
- порядок та суб'єктів ініціювання громадських слухань;
- порядок підготовки та організації громадських слухань;
- порядок інформування громадськості про проведення громадських слухань;
- порядок діяльності організаційного комітету з питання організації та проведення громадських слухань;
- порядок проведення громадських слухань;
- порядок оформлення та врахування рішень громадських слухань;
- порядок оскарження дій та бездіяльності посадових та службових осіб у порушенні права на ініціювання та проведення громадських слухань;
- інше.

Крім інформації, що визначена вище Положення про місцеві ініціативи має містити зразки документів, необхідних для безперешкодного використання цього інструменту.

Поряд із розглянутими інструментами громадської участі у Статуті територіальної громади мають врегульовуватись і інші, зокрема: участь членів територіальної громади у місцевому самоврядуванні через створення і діяльність органів самоорганізації населення; місцевий референдум; консультативне опитування членів територіальної громади; громадська експертиза; звернення (петиції) членів територіальної громади; громадські ради та інші консультативно-дорадчі органи; участь членів територіальної громади у роботі колегіальних органів місцевого самоврядування; особиста участь членів територіальної громади в обговоренні питань місцевого життя та інші форми участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування.

Кожен із цих інструментів має різну правову природу та наслідки, проте чіткий прописаний механізм кожного із них дозволяє знімати загальну напругу у взаємовідносинах влади та громади, робити членів територіальної громади співучасниками прийняття рішень та відповідальними за розвиток своєї територіальної громади.

ВОЛИНСЬКИЙ РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Мета діяльності Волинського ресурсного центру розвитку місцевої демократії:

Створити сприятливі умови для перетворення революційної енергії населення Волині у русло вирішення місцевих проблем, посилити спроможність членів територіальних громад міст, селищ та сіл у реалізації форм безпосереднього народовладдя у конституційний та законний спосіб, забезпечити ефективність та послідовність проведення реформ з врахуванням думки, інтересів та потреб територіальних громад.

Завдання діяльності Волинського ресурсного центру розвитку місцевої демократії:

- Стимулювання ініціативи та самоорганізації громадян у процесі здійснення реформ для забезпечення послідовного та системного розвитку територіальних громад.
- Формування нових правил та підходів до процесів розробки та прийняття рішень органами місцевого самоврядування на Волині.
- Забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування на Волині.
- Активізація участі громадян в діяльності органів місцевого самоврядування та вирішенні місцевих проблем.
- Формування знань, вмінь на навичок громадської участі та активності мешканців територіальних громад Волині.
- Сприяння розвитку громадянського суспільства та різноманітних форм демократії участі.
- Налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та місцевого самоврядування.
- Сприяння ефективному проведенню децентралізації та адміністративно-територіальної реформи в інтересах та з врахуванням думки громадськості.
- Створення сприятливої локальної нормативно-правової бази на Волині, що забезпечує розвиток та безперешкодне використання інструментів прямої демократії на Волині.
- Забезпечення сталого та послідовного розвитку представницьких органів громади.

Основні види послуг Ресурсного центру:

1. Консультаційна, методична, інформаційна, правова підтримка цільових груп Волинського ресурсного центру розвитку місцевої демократії;
2. Проведення тренінгів та навчальних семінарів для членів територіальних громад, лідерів органів самоорганізації населення, лідерів інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування на Волині;
3. Розробка та супровід практичних моделей реалізації положень Закону України «Про добровільне об'єднання громад» та «Про співробітництво територіальних громад»;
4. Практичний супровід та консультування при реалізації інструментів місцевої демократії на Волині;
5. Напрацювання аналітичних та методичних матеріалів;
6. Дослідження та аналіз локальних нормативно-правових актів;
7. Розвиток/удосконалення локальних нормативно-правових актів;
8. Захист прав та громадських інтересів (адвокасі).
9. **Організація громад (Community Organizing).**

Наші контакти:

м. Луцьк, вул. Глушець, 49 оф. 451
тел. /0332/78-59-65, e-mail: aprosbb@gmail.com
Голова центру: Ірина Гайдучик, 095-64-54-655

Методичні рекомендації видані за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в межах проекту Асоціації підтримки та розвитку ОСББ та ОСН «Волинь - територія розвитку місцевої демократії».

Зміст методичних рекомендацій є винятковою відповідальністю авторів та не обов'язково відображає погляди Міжнародного фонду «Відродження». Відповідальний за друк ПП Мисюк В.М., наклад 100 примірників.

LUCKY

СТУДІЯ ПОЛІГРАФІЧНИХ
ПОСЛУГ та ДИЗАЙНУ

| 0332 201-216, 099 17-111-97, 096 76-20-116